

ULKOASIAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ 1/2005 vp

Hallituksen esitys tiettyjen sellaisten tavanomaisten aseiden käytön kielloista tai rajoituksista, joiden voidaan katsoa aiheuttavan tarpeettoman vakavia vammoja tai olevan vaikutuksiltaan umpimähkäisiä, tehdyn yleissopimuksen viidennen pöytäkirjan hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 9 päivänä marraskuuta 2004 lähettänyt ulkoasiainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen tiettyjen sellaisten tavanomaisten aseiden käytön kielloista tai rajoituksista, joiden voidaan katsoa aiheuttavan tarpeettoman vakavia vammoja tai olevan vaikutuksiltaan umpimähkäisiä, tehdyn yleissopimuksen viidennen pöytäkirjan hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuu-

luvien määräysten voimaansaattamisesta (HE 203/2004 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- yksikön päällikkö Laura Kansikas-Debraise, ulkoasiainministeriö
- neuvotteleva virkamies Taina Susiluoto, puolustusministeriö
- lakimies Maija Lahti, Suomen Punainen Risti.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi tiettyjen sellaisten tavanomaisten aseiden käytön kiellosta tai rajoituksista, joiden voidaan katsoa aiheuttavan tarpeettoman vakavia vammoja tai olevan vaikutuksiltaan umpimähkäisiä, tehdyn yleissopimuksen Genevessä marraskuussa 2003 tehdyn viidennen pöytäkirjan.

Pöytäkirja koskee sodan räjähtämättömiä jätteitä. Se käsittelee toimenpiteitä, joihin ryhdytään aseellisen selkkauksen päätyttyä, ja määrittelee sodan räjähtämättömien jätteiden raivausvastuut. Pöytäkirja sisältää myös määräyk-

siä räjähteiden käyttöön liittyvien tietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta sekä siviiliväestön suojaamisesta sodan räjähtämättömien jätteiden seurauksilta.

Pöytäkirjan määräykset koskevat pääasiassa tulevia aseellisia selkkauksia, mutta sisältävät myös kehotuksen auttaa maita, joilla on olemassa olevia sodan räjähtämättömiä jätteitä, niiden raivauksessa ja uhrien hoidossa ja kuntouttamisessa. Pöytäkirja sisältää myös määräyksiä vapaaehtoisista toimenpiteistä sodan räjähtämättömien jätteiden seurausten vähentämiseen

tähtävistä ennaltaehkäisevistä vapaaehtoisista toimenpiteistä.

Esitykseen sisältyy lakiehdotus pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Pöytäkirja tulee voimaan kuusi kuukautta sen päivän jälkeen, jona kaksikymmentä ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjaa on talletettu Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin huostaan. Pöytäkirjan on ratifioinut tähän mennessä kolme valtiota, ja useal-

la valtiolla on ratifioimisprosessi meneillään. Mikäli Suomi tallettaa hyväksymisasiakirjansa sen jälkeen, kun kahdeskymmenes ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirja on talletettu, sopimus tulee Suomen osalta voimaan kuusi kuukautta sen päivän jälkeen, jona se on tallettanut hyväksymiskirjansa. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samana ajankohtana kuin sopimus tulee Suomen osalta voimaan.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esityksen hyväksymistä muuttamattomana.

Käsiteltävänä oleva hallituksen esitys koskee tavanomaisia aseita koskevan yleissopimuksen täydentämistä viidennellä pöytäkirjalla, joka koskee sodan räjähtämättömien jäänteiden raivaamista konfliktin päätyttyä. Pöytäkirjan tarkoittamat räjähtämättömät jäänteet ovat maastoon jääneitä räjähtämättömiä tai hylättyjä ammuksia.

Ulkoasiainvaliokunta on aiemmissa kannanotoissaan korostanut humanitaarisen oikeuden ja ihmisoikeuksien sopimusperäistä vahvistamista. Käsiteltävänä oleva hallituksen esitys tukee tätä tavoitetta asettamalla sopimuksen osapuolille sodan räjähtämättömien jäänteiden selkeän raivausvelvollisuuden. Tarkoituksena on suojella erityisesti siviiliväestöä ja luoda edellytykset humanitaarisen avun toimittamiselle. Räjähtämättömät ja hylätyt amukset muodostavat merkittävän ja pitkäaikaisen vaaratekijän konfliktialueiden siviiliväestölle. Sodan räjähtämättömiä jäänteitä ei ole aiemmin säädelty kansainvälisesti, joten pöytäkirjan solmiminen täyttää merkittävän aukon kansainvälisessä säädösjärjestelmässä. Pöytäkirjalla ei ole takautuvaa vaikutusta. Yleissopimukseen vuonna 2001 tehdyllä muutoksella sopimuksen velvoitteet — ml. so-

pimukseen liitetyt pöytäkirjat — koskevat myös valtiosisäisen konfliktin osapuolia.

Hallituksen esityksen mukaan Suomi täyttää pöytäkirjan asettamat vaatimukset ja sen soveltaminen ei vaikuta Suomen puolustus- ja turvallisuuspoliittisiin etuihin kielteisesti.

Räjähtämättömiä jäänteitä koskeva viides pöytäkirja ei käsitä henkilömiinoja. Yleissopimuksen miinoja koskevassa pöytäkirjassa (toinen pöytäkirja) ei aseteta raivausvastuuta. Ulkoasiainvaliokunta pitää toivottavana, että räjähtämättömiä jäänteitä koskevan raivausvastuun myötä tuettaisiin käytäntöjä, jotka johtaisivat myös miinojen samanaikaiseen raivaamiseen osana muiden räjähtämättömien jäänteiden raivaamista. Ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä, että Suomi edistää puolustusvälineiteollisuuden standardien ja käytäntöjen kehittämistä tavalla, joka edesauttaa räjähtämättömien jäänteiden raivaamista ja minimoi siviiliväestölle aiheutuvia riskejä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella ulkoasiainvaliokunta ehdottaa,

että eduskunta hyväksyy tiettyjen sellaisten tavanomaisten aseiden käytön kielloista tai rajoituksista, joiden voidaan katsoa aiheuttavan tarpeettoman vakavia vammoja tai olevan vaikutuksiltaan umpimähkäisiä, tehdyn yleisso-

pimuksen Genevessä 28 päivänä marraskuuta 2003 hyväksytyn viidennen pöytäkirjan ja

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

Helsingissä 8 päivänä helmikuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Liisa Jaakonsaari /sd
jäs. Ulla Anttila /vihr
Jouni Backman /sd
Eva Biaudet /r
Antero Kekkonen /sd
Kimmo Kiljunen /sd
Katri Komi /kesk
Eero Lankia /kesk

Suvi Lindén /kok
Petri Neittaanmäki /kesk
Kalevi Olin /sd
Aila Paloniemi /kesk
Maija Perho /kok
Suvi-Anne Siimes /vas
Jari Vilén /kok
Ben Zyskowicz /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jukka Salovaara.